

«ВІДДАЙТЕ НАМ УКРАЇНУ»

«Філософ» Дугін озвучив справжню логіку російського шантажу

Коротка фраза Александра Дугіна, одного із ідеологів міфічного «русского мира», опублікована у соціальній мережі X, на перший погляд може здатися черговою провокаційною реплікою збоченого на знищенні державності України російського імперського ревізіоніста: «If you want us not to escalate give us Ukraine and we won't» – «Якщо ви хочете, щоб ми не ескалували, віддайте нам Україну, і ми цього не зробимо».

Однак у політичному сенсі це повідомлення заслуговує значно більшої уваги, ніж звичайний допис у соціальній мережі. Воно надзвичайно концентровано демонструє ту систему координат, у якій частина російського політичного та інтелектуального істеблішменту розглядає війну проти України, відносини з Заходом і саме право України на існування як незалежної держави.

Саме тому слова Дугіна варто читати не стільки як пропагандистський лозунг, скільки як формулу політичного шантажу і водночас як оголення імперської логіки, що лежить в основі російських збочених претензій до України.

Важливо, однак, одразу провести принципову межу: Дугін не є офіційним представником Російської Федерації і його допис не можна автоматично трактувати як пряму заяву Кремля. І його свразійська концепція є лише одним із напрямів російської націоналістичної думки, а ступінь його прямого впливу на президента Росії залишається предметом дискусій.

Водночас його висловлювання мають значення як індикатор радикального сегмента російського стратегічного мислення, який прагне пояснити війну не просто боротьбою за чужі території, а цивілізаційним протистоянням Росії із Заходом.

У цьому сенсі формула «віддайте нам Україну» є набагато відвертішою, ніж численні дипломатичні евфемізми, якими Москва роками описувала свої претензії. У ній відсутнє навіть формальне визнання України суб'єктом міжнародної політики.

Україна постає не як держава, що має право самостійно визначати власний зовнішньополітичний курс, а як предмет домовленості між Росією та Заходом. Саме слово «give» «віддайте» – тут принципове. Воно передбачає, що Сполучені Штати та європейські держави нібито володіють Україною і можуть передати її іншій державі як геополітичний актив. Це не мова міжнародного права. Це мова сфер впливу, імперської політики та торгу великих держав долями менших народів.

Ще важливішою є друга частина формули: «і ми не будемо ескалувати». Тобто Росія фактично пропонує Заходу не мир, а угоду про невчинення певних дій в обмін на капітуляцію України. «Логіка» тут принципово відрізняється від класичної дипломатії, де сторони намагаються знайти взаємоприйнятний компроміс.

Перед нами модель «поступка в обмін на відтермінування загрози». Москва, у такому прочитанні, не відмовляється від використання сили; вона лише пропонує Заходу спосіб тимчасово уникнути її подальшого застосування – погодитися з російським контролем над Україною.

Саме тому цю заяву не варто сприймати як пропозицію компромісу. Компроміс передбачає взаємні поступки. У запропонованій Дугіном конструкції Росія отримує Україну, тоді як Захід отримує обіцянку Росії не робити чогось іще.

Причому межі цього «ще» залишаються невизначеними. І це принципово важливо. Якщо сама передача України Росії подається як умова для відмови від подальшої ескалації, виникає очевидне питання: що буде наступною вимогою після України? Логіка політичного шантажу майже ніколи не завершується першою поступкою, якщо сама поступка сприймається не як компроміс, а як доказ слабкості опонента.

Цей аспект особливо важливий для розуміння російської концепції так званого «русского мира». У її радикальному трактуванні йдеться не просто про культурний простір російської мови або про «захист» російськомовних громадян.

Концепція поступово перетворилася на політичну доктрину, яка передбачає особливе право Москви на вплив на пострадянський простір. І після 2014 року поняття «русского мира» дедалі тісніше пов'язувалося з російським націоналістичним наративом про відновлення великодержавного статусу і реванш у пострадянському просторі.

Україна в цій конструкції займає особливе місце. Саме українська незалежність є фундаментальним викликом для російської концепції «єдиного народу» та історичної винятковості Росії.

Якщо Україна є повноцінною політичною нацією, яка має власну історичну пам'ять, власну державу і право самостійно обирати цивілізаційний та геополітичний курс, тоді руйнується сама ідея «природної» російської гегемонії на пострадянському просторі. Тому заперечення україн-

Художник Василь Шулженко

ської суб'єктності є не випадковим елементом російської пропаганди, а важливою складовою ширшої політичної конструкції.

І цю проблему неможливо зрозуміти лише через призму особистих поглядів Путіна чи Дугіна. Вона має глибші історичні корені. Російські еліти протягом століть розглядали українські землі крізь концепцію «триєдиного російського народу», де українці трактувалися як частина ширшої російської національної спільноти. Сучасна російська політична риторика значною мірою відтворює цю історичну модель, хоча й адаптує її до умов ХХІ століття.

Саме тут «філософ» Дугін цікавий як політичний симптом. Його значення полягає не в тому, що він особисто визначає політику Кремля, а в тому, що він формулює її найбільш радикальну ідеологічну версію без дипломатичних обмежень. Там, де офіційна російська дипломатія говорить про «безпеку», «історичні інтереси», «нейтральний статус» або «законні вимоги Росії», Дугін говорить простіше: віддайте нам Україну. Це своєрідний переклад геополітичної мови Москви на мову імперського бажання.

І саме тому його фраза має бути цікава західним політикам. Вона показує, що проблема, яку Росія намагається вирішити за допомогою війни, значно ширша за питання окремих територій, лінії фронту чи майбутнього статусу тих або інших областей України.

Тут йдеться про принципове питання: чи має Росія право визначати геополітичний вибір сусідніх держав? Якщо відповідь Заходу буде позитивною хоча б щодо України, це означатиме фактичне повернення до класичної політики сфер впливу, де суверенітет малих і середніх держав залежить від волі великих держав.

Саме тут проходить головна межа між двома можливими моделями європейського порядку. Перша ґрунтується на принципі, що кордони, суверенітет і зовнішньополітичний вибір держав не можуть бути предметом примусової угоди між сильнішими сусідами.

Друга виходить із того, що великі держави мають право встановлювати власні «зони безпеки» і визначати, які держави можуть бути незалежними лише тією мірою, якою це не суперечить інтересам регіонального гегемона. Дугінський вислів є фактично маніфестом другої моделі.

Не дивлячись на те, що така риторика не означає неминучість російського наступу на країни НАТО, та що між ідеологічною заявою, політичним наміром і реальною військовою спроможністю існує принципова різниця, ігнорувати її ідеологічний компонент також не можна. Адже Москва дедалі більше розглядає конфлікт не лише як боротьбу за Україну, а як тривале системне протистояння з євроатлантичним Заходом.

Тому фразу Дугіна можна розглядати як своєрідний тест для західної стратегії. Російський меседж сформульований максимально просто: якщо ви хочете уникнути ескалації, подіться на нашу головну вимогу.

Але проблема полягає в тому, що поступка під загрозою сили не усуває механізм шантажу – вона його винагороджує. Якщо держава отримує значну політичну винагороду від погрози ескалації, у майбутньому така поведінка стане для неї базовою стратегією досягнення геополітичних цілей.

У цьому контексті особливо важливо не плутати мир із відсутністю активних бойових дій. Мир – це стан, у якому держави мають підстави вважати, що їхній суверенітет і безпека не залежать від доброї волі сильнішого сусіда.

Якщо Україну змусити погодитися на модель, за якої її зовнішня політика визначається Москвою, це може тимчасово зменшити інтенсивність війни, але водночас створить принципово нестабільну систему безпеки. Адже Росія отримає не лише територіальні чи політичні здобутки, а й підтвердження ефективності силового ревізйонізму.

Однак є й інший парадокс. Дугін, вимагаючи «віддати» Україну Росії, фактично демонструє, наскільки далеким від реальності є уявлення в Московщині про можливість повернення України до колишньої сфери російського впливу без глибокої трансформації самої української політичної нації.

За роки війни українська ідентичність не ослабла, а навпаки, значною мірою консолідувалася навколо ідеї окремої державності. А війна посилила сприйняття Росії в Україні саме як агресивної імперської сили.

Тому шовіністична формула «віддайте нам Україну» має ще одну слабкість: вона виходить із припущення, що Україну взагалі можна «віддати». Але Україна – не територія, яка належить Росії, Сполученим Штатам чи Європейському Союзу. Це суверенна держава, а українці є нацією, яка сама визначає власне майбутнє.

У міжнародному праві немає механізму, за яким одна держава може легітимно передати іншу державу третій стороні. Тому сам спосіб постановки питання вже містить повне заперечення базового принципу сучасної міжнародної системи.

Наразі справжня цінність допису Дугіна для політичного аналізу полягає в тому, що він без прикрас демонструє логіку, за якою на Росії український суверенітет розглядається як предмет торгу, а російська загроза – як інструмент примусу Заходу. У цій формулі немає пропозиції рівноправного миру. Є вимога капітуляції, підкріплена обіцянкою не погіршувати ситуацію ще більше.

Саме тому Захід має читати такі заяви не лише буквально, а й стратегічно. Якщо на погрозу ескалацією відповідати передачею держави в сферу впливу шантажиста, це не створює нової системи безпеки – це створює прецедент.

І тоді головним питанням стає вже не те, чи здатна Росія «ескалувати», а те, чи вважає Захід принцип суверенітету предметом торгу. Власне, у цьому і полягає справжній зміст дугінського «віддайте нам Україну». Це не стільки вимога щодо конкретної країни, скільки перевірка меж, до яких Захід готовий відступити перед грубою силою.

І відповідь на цю перевірку визначатиме не лише майбутнє України. Вона значною мірою визначатиме, якою буде європейська система безпеки після нинішньої війни: системою правил, у якій держави мають право самостійно визначати власне майбутнє, чи системою сфер впливу, де долю одних країн вирішують сильніші держави за їхньою спиною.

Саме тому одна коротка фраза Дугіна виявилася значно більш промовистою, ніж її автор, можливо, хотів би. Вона фактично сформулювала російську вимогу у найпростішій формі: не переконати Україну, не домовитися з Україною, а отримати Україну. І саме це є суттю проблеми, яку міжнародна спільнота має вирішувати.

Віктор КАСПРУК,
політолог, політичний аналітик,
журналіст-міжнародник

Главком
29 серпня, 2026